

73. Upravitelj crkve, saslušavši i vjernike glede onoga što na njih neposredno spada, vodi stvarnu pripravu bilo kojeg liturgijskog slavlja. To će složno obaviti svi kojih se tiče bilo s obzirom na obred bilo s obzirom na pastoralnu i glazbenu stranu.

G l a v a IV

RAZLIČITI OBLICI SLAVLJENJA MISE

74. U mjesnoj se Crkvi uvijek daje prvo mjesto, zbog njena značenja, misi kojoj predsjedava biskup okružen svojim svećenstvom i službenicima⁵² i u kojoj Božji narod sudjeluje punim i djelatnim učešćem. Tu se na poseban način očituje Crkva.

75. Neka se uvelike cijeni i misa koja se slavi s nekom zajednicom, naročito župskom. Tako je u određeno vrijeme i na određenom mjestu prisutna sveopća Crkva, a naročito u nedjeljnom zajedničkom slavljenju.⁵³

76. Od misa s pojedinim zajednicama posebno mjesto zauzima konventualna misa koja je dio svagdanjeg oficija. Premda se konventualna misa ne ističe posebnim oblikom slavljenja, ipak se u najvišoj mjeri pristoji da bude pjevana, a osobito da u njoj u punoj mjeri sudjeluju svi članovi zajednice bilo redovnika bilo kanonika. U njoj pojedinci obavljaju svoju službu prema primljenom svetom redu. Prikladno je da u njoj po mogućnosti koncelebriraju svi prezbiteri koji nemaju obavezu misiti pojedinačno zbog pastoralne koristi vjernika⁵⁴. Uz to svi, koji spadaju u tu zajednicu, bilo svećenici koji imaju obavezu misiti pojedinačno zbog pastoralne koristi vjernika, bilo oni koji nisu svećenici, mogu se pričestiti pod objema prilikama.

I MISA S NARODOM

77. Pod misom s narodom podrazumijeva se ona koja se slavi uz sudjelovanje vjernika. Dobro je da se, naročito nedjeljom i zapovijedanim blagdanom, po mogućnosti slavi uz pjevanje i s odgovarajućim brojem službenika⁵⁵. Ipak može se obaviti i bez pjevanja i s jednim samo službenikom.

78. Dolikuje da su uz misnika redovito čitač, pjevač, i barem jedan službenik. Taj se oblik dalje zove »tipičnim«. Obred koji je niže opisan predviđa i ovlaštenje za veći broj službenika.

U svakom obliku slavljenja može biti đakon i obavljati svoju službu.

Što treba pripremiti

79. Oltar se prekrije barem jednim oltarnikom. Na oltar ili do oltara se postave barem dva svijećnjaka sa zapaljenim svijećama, ili četiri ili šest, a ako misi dijecezanski biskup onda sedam. Uz to na oltaru ili blizu njega treba da bude križ. Svijećnjaci i

⁵² Usp. SB 41.

⁵³ Usp. EM 26, SC 28, SS 5.

⁵⁴ Usp. EM 47.

križ mogu se donijeti u ulaznom ophodu. Na oltar se može položiti, ako se ne nosi u ulaznom ophodu, Evanđelistar, knjiga različita od knjige s drugim čitanjima.

80. U svetištu se pripravi:

a) kod misnikova sjedišta: misal, i prema potrebi, knjiga za pjevanje;

b) na ambonu: knjiga s čitanjima;

c) na stolicu: kalež, tjelesnik, rupčić i, ako treba, pala; plitica i, ako su potrebne, pikside s kruhom za pričest misnika, službenika i naroda; vrčići s vinom i vodom, osim ako sve to vjernici donose na prikazanje; te ono što je potrebno za pranje ruku. Kalež se pokrije velom koji može uvijek biti bijele boje.

81. U sakristiji se za različite oblike slavljenja priprave sveta ruha za misnika i službenike:

a) Za misnika: alba, stola i misnica (planeta).

b) Za đakona: alba, stola i dalmatika koja se može izostaviti zbog pomanjkanja ili zbog manje svečanosti;

c) Za podđakona: alba i tunika koja se također može izostaviti zbog pomanjkanja i manje svečanosti;

d) Za ostale službenike: albe ili superpeliceji.

Svi koji oblače albu uzimaju pojas i upotrebljavaju amikt, osim ako je drukčije određeno.

A) TIPIČAN OBLIK MISE

Uvodni obredi

82. Kad se narod skupi, misnik i službenici odjeveni svetim ruhom idu k oltaru ovim redom:

a) Službenik s kadionicom koja se dimi, ako se upotrebljava tamjan.

b) Službenici koji prema prilikama nose svijećnjake, a između njih možda drugi službenik s križem i ostali prisutni službenici.

c) Čitač koji može nositi Evanđelistar.

d) Misnik.

Prije nego se uputi misnik stavlja tamjan u kadionicu ako se upotrebljava.

83. Za vrijeme ophoda k oltaru pjeva se ulazna pjesma (usp. br. 25—26).

84. Došavši k oltaru, misnik i službenici iskažu mu dužnu počast dubokim naklonom ili poklekom ako je na njemu sveto-hranište sa Svetotajstvom.

Križ koji se možda donese u ophodu stavi se uz oltar ili na drugo zgodno mjesto; a službenici koji su donijeli svijećnjake polože ih uz oltar ili na stolic; evanđelistar se odloži na oltar.

85. Misnik uzade k oltaru i poljubi ga. Nato, prema prilikama, pokadi oltar obilazeći ga.

86. Kad to završi, misnik ide k sjedištu. Nakon otpjevanje ulazne pjesme, misnik se i vjernici prekriže, a svi stoje. Misnik govori: **U ime Oca i Sina i Duha Svetoga.** Narod odgovori: **Amen.**

Nato misnik okrenut prema narodu i raširenih ruku pozdravi narod jednim od predloženih obrazaca. Misnik ili koji drugi spo-

soban službenik može s nekoliko riječi uvesti vjernike u misu toga dana.

87. Nakon pokorničkog čina govori se prema rubrikama **Gospodine, smiluj se i Slava** (br. 30—31). **Slavu** može započeti sam misnik ili pjevači ili svi zajedno.

88. Zatim misnik pozove puk na molitvu i sklopljenih ruku reče: **Pomolimo se**. A svi zajedno s misnikom neko vrijeme mole u šutnji. Tada misnik raširenih ruku govori molitvu. Na kraju molitve puk usklikne: **Amen**.

Bogoslužje riječi

89. Kad svrši molitva, čitač pođe k ambonu i glasno čita prvo čitanje koje svi slušaju sjedeći, a na kraju svi izgovore poklik.

90. Poslije završenog čitanja psalmista ili pjevač, ili sâm čitač izgovara psalam a narod odgovor (usp. br. 36).

91. Nakon toga, ako se prije evanđelja uzima drugo čitanje, čitač ga naglas čita na ambonu, kao što je gore rečeno, a svi sjede i slušaju te na kraju izgovore poklik.

92. Slijedi **Aleluja** ili druga pjesma prema zahtjevu liturgijskog vremena (usp. br. 37—39).

93. Dok se pjeva **Aleluja** ili druga pjesma, misnik stavlja tamjan u kadionicu, ako se upotrebljava. Zatim sklopljenih ruku i naklonjen pred oltarom tiho govori: **Očisti srce moje**.

94. Tada uzme Evanđelistar, ako je taj na oltaru i iza službenikâ, koji mogu nositi kadionicu i svijeće, ide k ambonu.

95. Na ambonu misnik otvori knjigu i kaže: **Gospodin s vama**, a zatim **Početak** ili **Slijedi** i palcem načini znak križa na knjizi, na svom čelu, ustima i prsima. Zatim pokadi knjigu, ako se upotrebljava kadionica. Poslije poklika puka naviješta evanđelje i svršivši ga, poljubi knjigu i tiho reče: **Riječima svetoga evanđelja neka nam se izbrišu grijesi**. Poslije evanđelja puk poklikne prema običaju pojedinih krajeva.

96. Ako nema čitača, misnik sâm stojeći na ambonu čita sva čitanja i nakon njih prema potrebi izgovara pjesme koji iza njih slijede. Na tom istom mjestu stavlja tamjan, ako se upotrebljava, i naklonjen govori: **Očisti srce moje**.

97. Homilija se drži kod sjedišta ili na samom ambonu.

98. Ispovijest vjere izgovara misnik zajedno s narodom (usp. br. 44). Na riječi **I utjelovio se itd.** svi se naklone, a na blagdane rođenja i navještenja Gospodinova pokleknu.

99. Nato se obavlja sveopća molitva ili molitva vjernika koju predvodi misnik sa sjedišta ili s ambona, a narod sudjeluje u onome što na nj spada (usp. br. 45—47).

Bogoslužje euharistije

100. Kad završi sveopća molitva, započne prikazna pjesma (usp. br. 50). Službenici polože na oltar tjelesnik, rupčić, kalež i misal.

101. Poželjno je da se sudjelovanje vjernika očituje prinošenjem kruha i vina za slavljenje euharistije ili drugih darova za potrebe Crkve i siromaha.

Prinose vjernika prima, ako je zgodno, misnik a pomažu mu službenici i polože ih na prikladno mjesto. Kruh se i vino za euharistiju donesu na oltar.

102. Misnik stojeći uz oltar uzme pliticu s kruhom, držeći je objema rukama malo podignutu iznad oltara, izgovara određeni obrazac. Zatim položi pliticu s kruhom na tjelesnik.

103. Poslije toga misnik stojeći uz kraj oltara ulijeva u kalež vino i malo vode te tiho govori propisani obrazac, a službenik mu pruža vrčice. Vrativši se k sredini oltara, prihvati kalež objema rukama i drži ga malo iznad oltara te govori propisani obrazac. Zatim položi kalež na tjelesnik i po potrebi pokrije ga palom.

104. Položivši kalež na oltar misnik naklonjen tiho govori:

Primi nas, Gospodine.

105. Zatim misnik prema prilikama okadi prikazne darove i oltar, a službenik misnika i narod.

106. Poslije molitve **Primi nas, Gospodine** ili poslije kađenja misnik stojeći uz kraj oltara pere ruke tiho govoreći propisani obrazac, a službenik mu ih polijeva vodom.

107. Nakon toga se vrati k sredini oltara, licem prema puku raširi i sklopi ruke, pozove narod na molitvu riječima: **Molite, braćo, itd.** Poslije odgovora puka raširenih ruku govori prikaznu molitvu. Na kraju narod poklikne: **Amen.**

108. Misnik tada započne euharistijsku molitvu. Raširenih ruku kaže: **Gospodin s vama.** Kad proslijedi: **Gore srca,** uzdigne ruke, a raširenih ruku nastavi: **Hvalu dajmo Gospodinu Bogu našem.** Kad puk odgovori: **Dostojno je i pravedno,** misnik proslijedi predslovlje. Na kraju predslovlja sklopi ruke te zajedno sa službenicima i narodom pjeva ili jasno izgovara: **Svet — Blagoslovljen** (usp. br. 55b).

109. Misnik nastavi euharistijsku molitvu prema propisima koji se nalaze uz pojedine molitve.

110. Kad na kraju euharistijske molitve misnik završi doksologiju, sklopljenih ruku izgovori uvod (monitio) u Gospodnju molitvu koju onda, zajedno s pukom, moli raširenih ruku.

111. Nakon Gospodnje molitve misnik sam raširenih ruku govori embolizam: **Izbavi nas.** Kad ga završi, puk usklikne: **Jer tvoje je kraljevstvo.**

112. Zatim misnik jasnim glasom govori molitvu: **Gospodine, Isuse Krste, koji si rekao.** Kad je završi, raširi i sklopi ruke te puku navijesti mir riječima: **Mir Gospodnji bio vazda s vama.** Puk odgovori: **I s duhom tvojim.** Zatim, ako je zgodno, misnik nadoda: **Pružite dokaz međusobnog mira.** A svi prema mesnom običaju očituju znak mira i ljubavi. Misnik može dati znak mira službenicima.

113. Zatim misnik uzme hostiju i prelomi je nad pliticom, a dijelak spusti u kalež tiho govoreći: **Ovo miješanje.** Za to vrijeme zbor ili puk pjeva ili govori: **Jaganjče Božji.**

114. Tada misnik tiho govori molitvu: **Gospodine Isuse Krste, Sine Boga živoga,** ili **Gospodine Isuse Krste, neka mi blagovanje.**

115. Kad završi molitvu, misnik poklekne, uzme hostiju, malo je podigne iznad plitice te licem prema narodu kaže: **Evo Janje Božje** i s narodom jedanput nadoda: **Gospodine, nisam dostojan.**

116. Nato misnik prema oltaru tiho kaže: **Tijelo Kristovo čuvalo me za život vječni** i s poštovanjem blaguje Tijelo Kristovo. Zatim uzme kalež, reče: **Krv Kristova čuvala me za život vječni** i s poštovanjem se pričesti Kristovom Krvlju.

117. Nakon toga uzme pliticu ili ciborij, pođe onima koji će se pričestiti, i hostiju malo podignutu pokaže svakome od njih i kaže: **Tijelo Kristovo**. Pričesnik odgovori: **Amen** i primi Svetotajstvo.

118. Pričest pod objema prilikama obavlja se po obredu opisanom na drugom mjestu (usp. br. 240—252).

119. Dok se misnik pričešćuje, počinje se pjevati pričesna pjesma (usp. br. 56 l).

120. Kad završi pričešćivanje, misnik se vrati oltaru, pokupi ulomke, ako ih ima. Zatim uz kraj oltara očisti pliticu ili ciborij nad kaležom, a sam kalež ispere i otare ga rupčićem. Službenik isprane posude odnese na stolic. Međutim, smije se posude, naročito ako ih je više, ostaviti na oltaru ili stolicu na tjelesniku te ih ispere poslije mise nakon otpusta naroda.

121. Nakon toga misnik može poći k sjedištu. Može se po volji neko vrijeme sjediti u svetoj šutnji ili pjevati koji hvalospjev ili psalam. (usp. br. 56 k).

122. Zatim misnik stojeći kod sjedišta ili kod oltara licem prema puku kaže: **Pomolimo se** i raširenih ruku glasno izgovara popričesnu molitvu. Prije nje se može neko vrijeme ostati u šutnji, osim ako se šutjelo odmah nakon pričesti. Na kraju molitve puk usklikne: **Amen**.

Zaključni obred

123. Nakon popričesne molitve ako je potrebno slijede kratke obavijesti narodu.

124. Zatim raširenih ruku misnik pozdravi narod riječima: **Gospodin s vama**, a narod odgovori: **I s duhom tvojim**: Misnik odmah nadoda: **Blagoslovio vas svemogući Bog** i blagoslivljajući prosljedi: **Otac i Sin i Duh Sveti**. A narod odgovori: **Amen**. U neke dane i prigode prije toga blagoslova govori se prema propisima drugi svečaniji obrazac ili molitva nad narodom.

Odmah nakon blagoslova misnik sklopljenih ruku nadoda: **Idite u miru**, a svi odgovore: **Bogu hvala**.

125. Nato misnik poljubi oltar. Pošto mu je sa službenicima iskazao dužnu počast, otide.

126. Ako poslije mise neposredno slijedi koji liturgijski čin, ispušta se zaključni obred, tj. pozdrav, blagoslov i otpust.

B) SLUŽBA ĐAKONA

127. Kad sudjeluje đakon u svojoj službi, obdržavaju se propisi doneseni u gornjoj glavi osim ovoga što slijedi.

Đakon općenito:

- a) pomaže misniku i stoji mu sa strane;
- b) služi kod oltara bilo kod kaleža bilo kod knjige;
- c) ako nema nijednog drugog službenika, prema potrebi obavlja i službe drugih.

Uvodni obredi

128. Obučen u sveto ruho đakon, ako nosi Evandelistar, ide k oltaru ispred misnika, inače njemu sa strane.

129. Iskazavši zajedno s misnikom dužnu počast oltaru, đakon s njime ulazi k oltaru i položivši Evandelistar, ako ga nosi na oltar, skupa s misnikom poljubi oltar. Zatim pomaže misniku kod stavljanja tamjana i kađenja oltara ako se upotrebljava kadionica.

130. Kad se pokadi oltar, zajedno s misnikom ide k sjedištu i ondje mu stoji sa strane i poslužuje mu prema potrebi.

Bogoslužje riječi

131. Dok se govori **Aleluja** ili koja druga pjesma, ako se upotrebljava kadionica, pomaže misniku kod stavljanja tamjana, a zatim naklonjen pred misnikom traži blagoslov govoreći podglas **Dostoj se, gospodine, blagosloviti**. Misnik ga blagoslovi riječima: **Gospodin bio u tvom sreću, itd.** Đakon odgovori: **Amen**. Nato uzme evandelistar, ako je na oltaru, krene k ambonu sa službenicima, ako ih ima, i to iza njih, koji prema prilikama nose svijećnjake i kadionicu. Ondje pozdravi narod, pokadi knjigu i naviješta evanđelje. Kad svrši, poljubi knjigu i tiho reče: **Riječima svetoga evanđelja, itd** te se vrati k misniku. Ako nema homilije ni isповijesti vjere, može ostat i na ambonu za sveopću molitvu, a službenici se vrate na svoja mjesta.

132. Nakane za molitvu vjernika, poslije misnikova uvoda, izgovara sam đakon s ambona ili s drugoga zgodnog mjesta.

Bogoslužje euharistije

133. Kod prikazanja misnik ostane na sjedištu, a đakon pripravi oltar uz pomoć službenika. Na njega spada briga oko svetih posuda. On također pomaže misniku kod primanja darova puka. Zatim uruči misniku pliticu s kruhom koji se ima posvetiti, ulje vina i malo vode u kalež i potom ga pruži misniku. Pripravu kaleža, ulijevanje vina i vode, može obaviti kod stolića. Ako se upotrebljava kadionica, pomaže misniku u kađenju darova i oltara, a zatim sâm ili drugi službenik pokadi misnika i narod.

134. Za vrijeme euharistijske molitve đakon stoji blizu misnika, ali malo iza njega da mu posluži, ako je potrebno, kod kaleža ili knjige.

135. Kod zaključne doksologije stoji uz misnika i drži uzdignut kalež a misnik pliticu s hostijom dok narod ne usklikne **Amen**.

136. Pošto misnik izgovori molitvu za mir i: **Mir Gospodnji bio vazda s vama**, a puk odgovori **I s duhom tvojim**, đakon prema prilikama upravi poziv mira riječima: **Pružite dokaz međusobnog mira**. Sam primi znak mira od misnika te ga može prenijeti drugim službenicima do sebe.

137. Kad se misnik pričesti, sam se pričesti objema prilikama i pomaže misniku u pričješćivanju naroda. Ako se pričest dijeli pod objema prilikama đakon pruža pričesnicima kalež i posljednji iz njega pije.

138. Nakon završenog pričešćivanja đakon se s misnikom vrati k oltaru, pokupi ulomke, ako ih ima, odnese kalež i ostalo sveto posuđe na stolić i ondje ih ispere i po običaju složi, a svećenik ide k sjedištu. Međutim, smiju se posuđe ostaviti na oltaru ili stoliću na tjelesniku te ih ispere poslije mise nakon otpusta naroda.

Zaključni obred

139. Pošto je izmoljena popričesna molitva, đakon pročita obavijesti puku, ako ih ima, ako ih ne želi učiniti sam misnik.

140. Kad misnik dađe blagoslov, đakon otpusti narod riječima: **Idite u miru.**

141. Zatim zajedno s misnikom poljubi oltar i iskazavši mu dužnu počast, odlazi kako je i došao.

C) SLUŽBA PODĐAKONA

142. Kad podđakon obavlja svoju službu kod mise, obdržava ovo što slijedi. Podđakon općenito:

- a) poslužuje kad je potreba đakonu ili misniku;
- b) čita poslanicu ili čitanje prije evanđelja;
- c) ako nema drugog službenika, on čita i druga čitanja prije evanđelja. Prema potrebi obavlja također i poslove drugih službenika.

Uvodni obredi

143. Obučen u sveto ruho podđakona kod pristupa oltaru može nositi Evanđelistar. Tada ide pred đakonom, inače sa strane misnika ili nosi križ između dva službenika koji nose upaljene svijeće.

144. Iskazavši zajedno s misnikom i đakonom dužnu počast oltaru, podđakon s njima pristupa k oltaru, odloži Evanđelistar na oltar te zajedno s misnikom i đakonom poljubi oltar. Zatim pomaže misniku kod kađenja oltara ako se upotrebljava kadionica. Nakon kađenja ide skupa s misnikom i đakonom k sjedištu i pomaže mu po potrebi.

Bogoslužje riječi

145. Čita na ambonu poslanicu ili drugo čitanje prije evanđelja, a kad svrši, vrati se k misniku.

146. Poslužuje misniku kod stavljanja tamjana za evanđelje i prati đakona k ambonu za naviještanje evanđelja i pomaže mu. Nakon evanđelja vraća se s đakonom na uobičajeni način k misniku.

Bogoslužje euharistije

147. Kad svrši sveopća molitva i dok se pjeva prikazna pjesma, podđakon uz pomoć drugih službenika pripravi oltar. Međutim, misnik i đakon ostanu na sjedištu. Kad je oltar pripravljen, pod-

đakon pomaže đakonu i misniku kod primanja darova puka. Zatim zajedno s njima ide k oltaru i tamo ulije vodu u kalež. Ako se upotrebljava kadionica, pomaže misniku pri kađenju darova i oltara.

148. Za vrijeme euharistijske molitve podđakon stoji blizu misnika, ali malo iza njega da mu posluži, ako je potrebno, kod knjige.

149. Kad đakon upravi poziv na mir, podđakon primi znak mira nakon đakona od svećenika i može ga prenijeti drugim službenicima do sebe.

150. Poslije đakona i podđakon se pričesti pod objema prilika.

151. Nakon pričešćivanja, kad misnik otiđe k sjedištu, podđakon pomaže đakonu pri ispiranju i slaganju posuda. Zatim se zajedno s đakonom vrati k misniku.

Zaključni obred

152. Kad đakon otpusti narod, podđakon s misnikom i đakonom poljubi oltar i nakon iskazane mu dužne počasti skupa s ostalim službenicima odlazi onako kako je i došao.

II KONCELEBRIRANE MISE

NAPOMENE

153. Koncelebracija, kojom se zgodno očituje jedinstvo svećeništva, žrtve i sveukupnog Božjeg naroda, osim u slučajevima kad ih naređuje sam obred, još se dopušta:

1. a) u četvrtak Gospodnje večere kod mise krizme i kod večernje mise;

b) na misi prigodom koncila, biskupskih zborova i sinoda;

c) na misi kod blagoslova opata.

2. Osim toga, uz dopuštanje Ordinarija koji ima suditi o shodnosti koncelebracije:

a) na konventualnoj i na glavnoj misi u crkvama, gdje korist vjernika ne traži pojedinačno slavljenje svih prisutnih prezbitera;

b) na misama bilo kojih zborova kako svjetovnih tako i redovničkih.⁵⁶

154. Gdje ima mnogo svećenika, nadležni poglavar može dopustiti da se koncelebracija održi i više puta u istom danu, ali u različito vrijeme ili na različitim svetim mjestima.⁵⁷

⁵⁶ Usp. SB 57.

⁵⁷ Usp. EM 47.

155. Na biskupa spada da prema propisima određuje pravila za koncelebraciju u svojoj biskupiji, pa i u crkvama izuzetih redovnika i u polujavnim kapelama. Svaki Ordinarij, kao i viši poglavar kleričkog ne izuzetnog reda i družbe klerika koji žive zajedno bez zavjeta, može suditi o prikladnosti koncelebracije i za nju dati dopuštenje u svojim crkvama i kapelama⁵⁸.

156. Kad je misa započela, ne može nitko više pristupiti koncelebraciji.⁵⁹

157. Posebno treba cijeliti onu koncelebraciju kod koje prezbiteri neke biskupije koncelebriraju sa svojim biskupom, naročito na misi krizme četvrtka, Gospodnje večere ili prigodom sinode ili pastirskog pohoda. Iz tog se razloga preporuča koncelebracija kad god se prezbiteri sastanu sa svojim biskupom, bilo prigodom duhovnih vježbi bilo prigodom drugog sastanka. U tim se slučajevima još jasnije očituje znak svećeničkog i crkvenog jedinstva koji je svojstven svakoj koncelebraciji⁶⁰.

158. Zbog posebnog uzroka, bilo značenja obreda bilo svetkovine, daje se ovlast više puta istog dana misiti ili koncelebrirati u ovim slučajevima:

a) Tko je na Veliki četvrtak misio ili koncelebrirao misu krizme, smije misiti ili koncelebrirati također i večernju misu.

b) Tko je misio ili koncelebrirao prvu misu u uskrсноj noći, smije misiti ili koncelebrirati i drugu uskrсну misu.

c) Na Božić mogu svi svećenici slaviti tri mise; mogu i koncelebrirati samo ako se održavaju u propisano vrijeme.

d) Tko s biskupom ili njegovim izaslanikom koncelebrira prigodom sinode, pastirskog pohoda ili svećeničkih sastanaka, smije, prema sudu istoga biskupa, opet misiti na korist vjernika⁶¹. Isto vrijedi, uz održavanje propisa, i za sastanke redovnika s njihovim Ordinarijem.

159. Koncelebrirana se misa odvija u svakom obliku prema propisima za misu slavlјenu pojedinačno, samo se održava ili mijenja ono što će se niže naznačiti.

160. Ako u koncelebriranoj misi nema đakona ni drugih službenika, njihove službe obavljaju koncelebranti.

⁵⁸ Ritus servandus in concelebratione (dalje: RS) 3.

⁵⁹ Usp. RS 8.

⁶⁰ Usp. SZO Dekret Ecclesiae semper od 7. III 1965, EM 47.

Uvodni obredi

161. Koncelebranti u sakristiji ili na drugom zgodnom mjestu uzmu sveta ruha koja običavaju uzeti kad mise pojedinačno. Iz opravdana razloga, npr. zbog većeg broja koncelebranata ili pomanjkanja ruha, koncelebranti mogu, izuzev glavnog misnika, obući albu sa stolom bez misnice.

162. Kad su svi spremljeni, ophod obično pođe k oltaru preko crkve. Koncelebranti idu ispred glavnog misnika.

163. Kad dođu k oltaru, koncelebranti i glavni misnik iskažu oltaru dužnu počast i poljube ga, a zatim idu na određeno sjedište. Glavni misnik prema prilikama okadi oltar i ide k sjedištu.

Bogoslužje riječi

164. Za vrijeme bogoslužja riječi koncelebranti stoje na svojem mjestu te sjede ili ustaju na isti način kao i glavni misnik.

165. Homiliju obično ima glavni misnik ili jedan od koncelebranata.

Bogoslužje euharistije

166. Obrede pripreve darova izvrši glavni misnik, a ostali koncelebranti ostaju na svojim mjestima.

167. Kad su obredi pripreve darova završeni, koncelebranti priđu k oltaru i tako stoje oko njega da ne smetaju kod obreda koji se obavljaju, da vjernici mogu dobro vidjeti sveti obred i da ne smetaju đakonu ili podđakonu kad za svoju službu imaju pristupiti k oltaru.

168. Predslovlje govori sam glavni misnik, a *Svet* pjevaju ili glasno govore svi zajedno s pukom i zborom.

169. Kad svrši *Svet*, koncelebranti nastave Euharistijsku molitvu na način niže opisan. Kretnje čini samo glavni misnik osim ako je drukčije označeno.

Kako se izgovara Euharistijska molitva

170. Dijelove, koje svi koncelebranti izgovaraju zajedno, treba tako izricati ispod glasa da se jasno čuje glavnog misnika. Na taj će način puk lakše razumjeti riječi.

A) I Euharistijska molitva ili Rimski kanon

171. **Tebe milostivi** izgovara sam glavni misnik raširenih ruku.

172. Spomen za žive i **U zajedništvu** može se povjeriti jednom ili drugom koncelebrantu koji te molitve izgovara sam raširenih ruku i jasnim glasom.

173. **Molimo, Gospodine** opet izgovara samo glavni misnik ispruženih ruku.

174. Od **Bože, blagoslovi do Ponizno te molimo** svi koncelebranti sve izgovaraju zajedno na ovaj način:

a) **Bože blagoslovi** s rukama ispruženim nad prikazanim darovima;

b) **Dan prije i Isto tako** sklopljenih ruku;

c) Riječi **Gospodnje**, ako se čini prikladnim, desnom rukom ispruženom prema kruhu i kaležu, a kod podizanja pogledaju hostiju i kalež i nato se duboko naklone;

d) **Zato, Gospodine i Molimo te, pogledaj** raširenih ruku;

e) **Ponizno te molimo** naklonjeni i sklopljenih ruku do riječi **kao pričesnici ove žrtve** a zatim se usprave i prekriže na riječi **napunimo svakim nebeskim blagoslovom i mилоšću**.

175. Spomen za pokojne i **I nama** može se povjeriti jednom ili drugom koncelebrantu koji te molitve izgovara sam raširenih ruku i jasnim glasom.

176. Na riječi **I nama** svi se koncelebranti udare u prsa.

177. **Po njemu, Gospodine** izgovara samo glavni misnik.

178. U toj se Euharistijskoj molitvi mogu pjevati dijelovi od **Bože blagoslovi do Ponizno te molimo** i zaključna dokso-logija.

B) II Euharistijska molitva

179. **Uistinu svet** izgovara samo glavni misnik raširenih ruku.

180. Od **Stoga te molimo do Smjerno te** svi koncelebranti sve izgovaraju zajedno na ovaj način:

a) **Tebe, zato, molimo** rukama ispruženim nad prikazanim darovima;

b) **Kad se dragovoljno i Isto tako** sklopljenih ruku;

c) Riječi **Gospodnje**, ako su čini prikladnim, s desnom rukom ispruženom prema kruhu i kaležu; a kod podizanja pogledaju hostiju i kalež i nato se duboko naklone;

d) **Slaveći dakle i Smjerno te molimo** raširenih ruku.

181. Zagovore za žive **Spomeni se** i za pokojne **Spomeni se također** može se povjeriti jednom ili drugom koncelebrantu koji ih izgovara sam raširenih ruku.

182. Dijelovi te Euharistijske molitve **Kad se dragovoljno, Isto tako, Slaveći dakle** i zaključna doksologija mogu se pjevati.

C) III Euharistijska molitva

183. **Uistinu svet** izgovara samo glavni misnik raširenih ruku.

184. Od **Stoga te smjerno do Pogledaj, molimo** svi koncelebranti sve izgovaraju zajedno na ovaj način:

a) **Stoga te smjerno** ispruženih ruku nad prikazanim darovima;

b) **One noći i Isto tako** sklopljenih ruku;

c) Riječi Gospodnje, ako se čini prikladnim, s ispruženom desnom rukom prema kruhu i kaležu; a kod podizanja pogledaju hostiju i kalež i nato se duboko naklone;

d) **Zato, Gospodine i Pogledaj, molimo** raširenih ruku.

185. Zagovore **Učinio nas i Molimo te, Gospodine** može se povjeriti jednom ili drugom koncelebrantu koji ih izgovara sam raširenih ruku.

186. Dijelovi te Euharistijske molitve **One noći, Isto tako, Zato, Gospodine** i zaključna doksologija mogu se pjevati.

D) IV Euharistijska molitva

187. **Slavimo te, Oče sveti do svako posvećenje** izgovara samo glavni misnik raširenih ruku.

188. Od **Molimo te, zato, do Pogledaj, Gospodine**, svi koncelebranti sve izgovaraju na ovaj način:

a) **Molimo te, zato,** ispruženih ruku prema prikazanim darovima;

b) **I kad dođe i Isto tako** sklopljenih ruku;

c) Riječi Gospodnje, ako se čini prikladnim, s ispruženom desnom rukom prema kruhu i kaležu; a kod podizanja pogledaju hostiju i kalež i nato se duboko naklone;

d) **Zato i mi i Pogledaj Gospodine,** raširenih ruku.

189. Zagovore a sada, **Gospodine** može se povjeriti jednom ili drugom koncelebrantu koji ih izgovara sam raširenih ruku.

190. Dijelovi te Euharistijske molitve **I kad dođe, Isto tako, Zato i mi** i zaključna doksologija mogu se pjevati.

191. Zaključnu doksologiju Euharistijske molitve izgovara sam glavni misnik ili svi koncelebranti zajedno s glavnim misnikom.

Obred pričestivanja

192. Zatim glavni misnik sklopljenih ruku izgovori poziv na Gospodnju molitvu i onda raširenih ruku, zajedno s ostalim koncelebrantima i s pukom, samu Gospodnju molitvu.

193. **Izbavi nas** govori sam glavni misnik raširenih ruku. Svi koncelebranti zajedno s pukom izgovore poklik: **jer Tvoje je kraljevstvo.**

194. Poslije upozorenja đakona ili jednog od koncelebranta **Pružite dokaz međusobnog mira**, svi ga daju naizmjenice. Oni koji su bliži glavnom misniku primaju od njega znak mira prije đakona.

195. Dok se izgovara **Jaganjče Božji**, neki od koncelebranta mogu pomoći glavnom misniku lomiti hostije za koncelebrante ili za pričest puka.

196. Nakon spuštanja komadića hostije u kalež samo glavni misnik tiho govori molitvu **Gospodine Isuse Kriste, Sine Boga živoga ili Gospodine Isuse Kriste.**

197. Kad je završena molitva prije pričesti, glavni misnik poklekne i malo odstupi. Koncelebranti pak jedan iza drugoga pristupe k sredini oltara, pokleknu i s oltara uzmu tijelo Kristovo s poštovanjem i, držeći ga desnom rukom a podmetnuvši lijevu, idu na svoja mjesta. Ipak, koncelebranti mogu ostati na svojem mjestu i tijelo Kristovo uzeti s plitice koju drži glavni misnik ili jedan ili više koncelebranta pa ih obilaze, ili pak pliticu predaju jedan drugome sve do posljednjega.

198. Zatim uzme hostiju glavni misnik i malo je podigne držeći je nad pliticom pa okrenut prema narodu govori: **Evo Jagnje Božje**, a onda nastavi s koncelebrantima i narodom: **Gospodine, nisam dostojan.**

199. Nato glavni misnik okrenut prema oltaru tiho reče: **Tijelo Kristovo čuvalo me za život vječni** i s poštovanjem primi tijelo Kristovo. Poslije njih prime od glavnog misnika tijelo Kristovo đakon i podđakon.

200. Krv se Gospodnja može primiti ili pijući izravno iz samog kaleža ili cjevčicom ili žličicom, a također i umakanjem.

201. Ako se pričestuju pijući izravno iz kaleža, tada se može to obaviti na jedan od slijedećih načina:

a) Glavni misnik uzme kalež i tiho reče: **Krv Kristova čuvala me za život vječni** pa uzme malo krvi i kalež preda đakonu ili jednom od koncelebranata. Zatim dijeli pričest vjernicima ili ide na svoje sjedište. Koncelebranti jedan po jedan, ili dva i dva ako su dva kaleža, pristupaju k oltaru, uzmu Krv i vraćaju se na svoje mjesto. Đakon ili sam koncelebrant, nakon što se svaki pričestio, otare kalež rupčićem.

b) Glavni misnik uzme krv Gospodnju stojeći posred oltara kao obično. Koncelebranti pak mogu primiti krv Gospodnju ostajući na svojem mjestu i pijući iz kaleža koji im pruža đakon ili jedan od koncelebranata, ili pružajući ga jedan drugome. Kalež uvijek otare ili onaj tko iz njega pije ili onaj tko ga pruža. Pojedini, kad se pričeste, vraćaju se na svoje sjedište.

Ako se pričest obavlja cjevčicom, postupa se ovako: glavni misnik uzme cjevčicu i tiho govori: **Krv Kristova čuvala me za život vječni**, srkne malo krvi i odmah nato, srknuvši malo vode iz posude koja stoji na oltaru, cjevčicu očisti i položi je na posebnu pliticu. Zatim đakon ili jedan od koncelebranata kalež zgodno položi na sredinu oltara ili na desnu stranu na posebnom tjelesniku. Blizu istog se kaleža stavi i posuda s vodom za čišćenje cjevčica i plitica na koju se polože očišćene cjevčice.

Koncelebranti pristupaju jedan za drugim, uzmu cjevčicu i srknu malo krvi, a zatim srknuvši malo vode, očiste cjevčicu i polože je na posebnu pliticu.

203. Ako se pričest obavlja žličicom, postupa se kao i kod pričesti s cjevčicom. Neka se ipak pazi da se nakon pričesti žličica položi u neku posudu s vodom koju će podđakon poslije pričesti prenijeti na stolic da žličice očisti i otare.

204. Posljednji pristupe đakon i podđakon. Podđakon uzme krv Kristovu iz kaleža koji mu pruži đakon. Đakon reče **Krv Kristova** a podđakon odgovori: **Amen**. Nato đakon uzme krvi Kristove i to sve što je ostalo u kaležu pa ga odnese na stolic i ondje očisti, a podđakon ga po običaju otare i sredi.

205. Pričest se koncelebranata može urediti i tako da se svaki od njih pričesti na oltaru tijelom a odmah zatim i krvi Gospodnjom.

U tom slučaju glavni se misnik pričesti pod objema prilikama kao kad sam misi, ali za pričestivanje iz kaleža izabere obred koji slijede ostali koncelebranti.

Kad se glavni misnik pričesti, kalež se postavi na desnu stranu oltara na drugi tjelesnik. Koncelebranti jedan po jedan pristupe sredini oltara, pokleknu i pričeste se tijelom Gospodnjim; zatim idu na desnu stranu oltara i uzmu krv Gospodnju prema odabranom obredu pričešćivanja iz kaleža kako je gore navedeno.

Pričest službenika i čišćenje kaleža obavi se na način kao gore.

206. Ako se koncelebranti pričešćuju umakanjem, glavni misnik pričesti se tijelom i krvlju Gospodnjom kao obično, ali pazi da u kaležu ostane dosta krvi za pričešćivanje koncelebranata. Zatim đakon ili jedan od koncelebranata položi kalež na sredinu oltara ili na desnu stranu na posebni tjelesnik zajedno s pliticom na kojoj su dijelovi hostije. Koncelebranti jedan iza drugoga pristupe oltaru, pokleknu, uzmu česticu i djelomice je umoče u kalež pa se pričeste umočenom česticom držeći ispod ustiju pliticu, a zatim se vrate na svoja mjesta kao na početku mise.

Umakanjem se pričeste i đakon i podđakon kojima jedan koncelebrant kaže **Tijelo i krv Kristova**, a oni odgovore: **Amen**. Zatim đakon ispije svu krv koja je ostala, kalež prenese na stolić i ondje ga očisti, a podđakon ga otare i po običaju sredi.

Zaključni obred

207. Glavni misnik obavi ostalo do kraja mise po običaju, a koncelebranti ostaju na svojim sjedištima.

208. Prije nego otiđu od oltara iskažu mu dužnu počast, a glavni ga misnik poljubi.

III MISA BEZ NARODA

N a p o m e n e

209. To je misa koju slavi sam misnik, a dvori ga i odgovara mu samo jedan službenik.

210. Takva se misa općenito služi po obredu mise s narodom, a službenik prema prilikama izgovara dijelove određene za puk.

211. Bez službenika neka se ne misi bez teške potrebe. U tom se slučaju ispuste pozdravi i blagoslov na kraju mise.

212. Kalež se prije mise pripravi na stolicu pokraj oltara ili na oltaru. Misal se položi na lijevu stranu oltara.

U v o d n i o b r e d i

213. Misnik se pokloni oltaru i prekriži s riječima: **U ime Oca itd.** Okrenut prema službeniku pozdravi ga jednim od predloženih obrazaca. Zatim stojeći kod podnožja oltara obavi pokornički čin.

214. Nato pođe k oltaru, poljubi ga i ide k misalu na lijevu stranu oltara gdje ostaje do kraja sveopće molitve.

215. Tada čita ulazni pripjev i prema rubrikama govori **Gospodine, smiluj se i Slava.**

216. Zatim sklopljenih ruku reče **Pomolimo se** i uz prikladnu stanku raširenih ruku govori molitvu. Na kraju službenik usklikne **Amen.**

B o g o s l u ž j e r i j e č i

217. Poslije molitve službenik ili sam misnik čita prvo čitanje i psalam, a tako, kad se ima uzeti, i drugo čitanje i redak s **Aleluja** ili drugu pjesmu

218. Zatim misnik naklonjen na istom mjestu moli **Očisti moje srce** i čita evanđelje. Na kraju poljubi knjigu govoreći tiho: **Riječima svetog evanđelja itd.** Službenik rekne poklik.

219. Nato, prema rubrikama, misnik sa službenikom govori ispovijest vjere.

220. Slijedi sveopća molitva koja se može moliti i u toj misi tako da misnik izgovara nakane a službenik odgovara.

Bogoslužje euharistije

221. Prikazni se pripjev ispušta. Službenik postavi na oltar tjelesnik, rupčić i kalež ako nisu bili položeni na početku mise.

222. Kruh se i vino položi, i voda se ulijeva kao u misi s narodom uz obrasce kako ih donosi obred mise. Nakon što položi kruh i vino misnik opere ruke na kraju oltara, a vodu mu ulijeva službenik.

223. Prikaznu i Euharistijsku molitvu misnik izgovara prema obredu kako je opisan za misu s narodom.

224. Gospodnja se molitva s embolizmom govori kao u misi s narodom.

225. Nakon poklika na kraju embolizma misnik govori molitvu **Gospodine Isuse Kriste koji si rekao i nadoda Mir Gospodnji bio vazda s vama** a službenik odgovara **Amen**. Ako je zgodno, misnik daje službeniku znak mira.

226. Dok sa službenikom govori **Jaganjče Božji**, misnik razlomi hostiju nad pliticom. Kad svrši **Jaganjče Božji**, spusti dijelak hostije u kalež tiho govoreći **Ovo miješanje**.

227. Nakon toga misnik tiho govori molitvu **Gospodine Isuse Kriste Sine Boga živoga ili Gospodine Isuse Kriste neka mi blagovanje**, poklekne, uzme hostiju i, ako će se službenik pričestiti, okrenut prema njemu kaže: **Evo Jagnje Božje te zajedno s njim nadoda jedanput Gospodine, nisam dostojan**. Zatim se okrenut prema oltaru pričesti tijelom Kristovim. Ako se službenik neće pričestiti, misnik poklekne, uzme hostiju i okrenut prema oltaru jedanput tiho govori **Gospodine, nisam dostojan** i uzme tijelo Kristovo. Krv Kristovu uzima kako je opisano u obredu mise s narodom.

228. Misnik govori pričesnu pjesmu prije nego pričesti službenika.

229. Kalež se ispere na strani oltara. Zatim službenik može kalež odnijeti na stolic, ili se ostavi na oltaru kao na početku.

230. Kad je kalež ispran, misnik se neko vrijeme zadrži u šutnji, a onda govori popričesnu molitvu.

Zaključni obred

231. Zaključni se obred obavlja kao u misi s narodom, ali se ispusti **Idite u miru**.

IV NEKI OPĆI PROPISI ZA SVE OBLIKE MISE

Počast oltaru i Evanđelistaru

232. Prema običaju liturgijske predaje oltar se i Evanđelistar počaste poljupcem. Gdje pak taj znak ne odgovara običajima i duhu nekog kraja, mjesto njega Biskupska konferencija ima odrediti drugi znak i o tome obavijestiti Apostolsku stolicu.

Poklecanje i naklon

233. U misi se poklekne tri puta i to: poslije podizanja hostije, poslije podizanja kaleža i prije pričesti.

Ako se u svetištu nalazi svetohranište sa Svetotajstvom, poklekne se također prije i poslije mise, kao i svaki put kad tko prođe ispred Svetotajstva.

234. Dvije su vrste naklona: glavom i tijelom:

a) Naklon se glavom čini na ime Isusa, Bl. Djevice Marije i sveca u čiju se čast misi.

b) Naklon tijelom ili duboki naklon čini se: pred oltarom ako nema svetohraništa sa Svetotajstvom; kod molitava **Očisti moje srce** i **Primi nas, Gospodine**; kod ispovijesti vjere na riječi: **I utjelovio se**; u Rimskom kanonu na riječi **Ponizno te molimo**. Isti naklon čini đakon kad moli blagoslov prije naviještanja evanđelja. Uz to se malo nakloni misnik kad kod posvećenja izgovara Gospodnje riječi.

Kađenje

235. Kadionica se može upotrebljavati u bilo kojem obliku mise:

a) za vrijeme ulaznog ophoda;

b) na početku mise da se pokadi oltar;

c) kod ophoda da se pokade darovi, oltar, misnik i puk.

236. U kadionicu stavlja tamjan misnik i blagoslovi znakom križa, a ništa ne govori.

Oltar se kadi ovako:

a) Ako je oltar odijeljen od zida, misnik ga kadi obilazeći ga.

b) Ako oltar nije odijeljen od zida, misnik prolazeći kadi prije desnu a zatim lijevu stranu oltara.

Ako je križ na oltaru ili kraj njega, pokadi ga prije nego oltar; a ako je iza oltara, misnik ga pokadi kad prolazi ispred njega.

Čišćenje

237. Kad neki dijelak hostije prione uz prste, naročito nakon lomljenja kruha ili pričješćivanja vjernika, misnik obriše prste nad pliticom i prema potrebi ih opere. Na sličan način pokupi i ulomke ako su izvan plitice.

238. Sveto posuđe misnik ili đakon poslije pričesti ili poslije mise očisti, ukoliko je moguće na stoliću. Kalež se ispere vinom i vodom ili samom vodom koju popije misnik ili đakon. Plitica se po običaju čisti rupčićem.

239. Ako padne hostija ili njena čestica, neka se digne s poštovanjem; ako se pak izlije krv, neka se to mjesto opere vodom i kasnije se ta voda baci u sakrarij.

Pričest pod objema prilikama

240. Sveta pričest, ako je promatramo kao znak, ima puniji oblik kad se prima pod objema prilikama. U tom se obliku savršenije vidi znak euharistijske gozbe, jasnije se izražava volja kojom se potvrđuje novi i vječni savez, kao i veza između euharistijske gozbe i eshatološke gozbe u kraljevstvu Oca⁶².

241. Neka zaređeni pastiri na što zgodniji način vjernicima, koji sudjeluju kod obreda ili mu prisustvuju, dozovu u pamet, prema tridentskom saboru, katoličku nauku i obliku svete pričesti. U prvom redu treba vjernicima napomenuti

⁶¹ Usp. RS 9

⁶² Usp. EM 32.

kako katolička vjera uči da se i pod jednom samom prilikom prima sav i cjelovit Krist te da se blaguje pravi sakrament. Osim toga, što se tiče plodova, da oni koji primaju samo jednu priliku nisu lišeni nijedne milosti potrebne za spasenje⁶³.

K tome ih treba poučiti kako u dijeljenju sakramenata Crkva ima vlast, osim na njihovu bit, određivati ili mijenjati što prema različitim prilikama vremena i mjesta smatra da više odgovara štovanju sakramenata i duhovnoj koristi onih koji ih primaju⁶⁴. Ipak, neka se istodobno vjernici potiču da više uzimaju učešća kod obreda kojim se jasnije vidi znak euharistijske gozbe.

242. Po sudu biskupa i uz dužnu prethodnu katehezu dopušta se pričest kaleža u slijedećim slučajevima⁶⁵:

1) Odraslim novokrštenicima na misi koja slijedi njihovo krštenje; odraslim potvrđenima na misi njihove potvrde; krštenim osobama koje se primaju u zajednicu Crkve;

2) mladencima na misi njihova vjenčanja;

3) ređenima na misi njihova ređenja;

4) opatici na misi njezina blagoslova; djevicama na misi njihove posvete; zavjetovanicima na misi prvih zavjeta ili obnove zavjeta uz uvjet da se zavjetovanje ili obnova vrši pod misom;

5) misijskim pomoćnicima laicima na misi na kojoj javno primaju poslanje, kao i svima drugima kod mise na kojoj primaju kakvo crkveno poslanje;

6) kod davanja popudbine bolesniku i svima prisutnima, kad se misa po pravnim propisima slavi u bolesnikovoj kući;

7) đakonu, podđakonu i službenicima koji obavljaju svoju službu u pjevanoj misi;

8) kod koncelebracije:

a) svima koji kod te koncelebracije obavljaju zaista liturgijsku službu, ako su i laici, te svim pitomcima sjemeništa koji su prisutni;

b) u njihovim crkvama također svim članovima koji žive u evandeoskim savjetima, kao i drugih družbi u kojima se članovi posvećuju Bogu redovničkim zavjetima, prikazanjem ili obećanjem; osim toga svima koji dan i noć borave u kući članova spomenutih ustanova i družbi;

9. svećenicima koji sudjeluju u velikim svečanostima a ne mogu misiti ni koncelebrirati;

⁶³ Usp. Trid. sabor, Dekret o pričesti 1-3.

⁶⁴ Usp. Isto tamo 2.

⁶⁵ Usp. EM 32.

10) svima koji obavljaju duhovne vježbe u misi koja se za vrijeme tih vježbi posebice služi za takvu skupinu uz nje-
no sudjelovanje; svima koji prisustvuju sastanku nekog pas-
toralnog zbora na misi koju slave zajedno;

11) osobama koje se spominju pod 2) i 4) na misi nji-
hovah jubileja;

12) kumu, kumi, roditeljima i bračnom drugu te laičkim
katehistima odraslog krštenika na misi krštenja;

13) roditeljima, domaćima te odličnim dobročiniteljima
mladomisnika koji sudjeluju mladoj misi.

243. Za pričešćivanje pod objema prilikama neka se pri-
pravi:

a) Ako se pričest kaleža vrši cjevčicom, srebrne cjev-
čice za misnika i pojedine pričesnike, kao i posuda s vodom
za čišćenje cjevčica i plitica na koju će se one odložiti.

b) Ako se krv poslužuje žličicom, jedna žličica.

c) Ako se pričest pod objema prilikama dijeli umaka-
njem, valja paziti da hostije ne budu previše tanke ili ma-
lene već nešto deblje nego obično da se mogu zgodno dijeliti
kad se djelomice umoče u krv.

1. Obred pričesti pod objema prilikama kad se pije izravno iz kaleža

244. Ako je nazočan đakon ili pomaže drugi svećenik:

a) Misnik uzme tijelo i krv Gospodnju po običaju paze-
ći da u kaležu ostane dosta krvi za one koji će se pričestiti,
a vanjski rub kaleža obriše rupčićem.

b) Misnik pruži đakonu kalež s rupčićem a sam uzme pli-
ticu ili piksidu s hostijama; zatim se misnik i đakon postave
gdje će vjernicima najzgodnije moći pružiti pričest.

c) Pojedini pričesnici pristupaju, iskažu dužnu počast i
stoje pred misnikom. Taj podižući hostiju reče **Tijelo Kristovo**
na što pričesnik odgovori **Amen** i od misnika primi tijelo
Kristovo.

d) Zatim pričesnik dođe k đakonu i stoji pred njim. Đa-
kon reče **Krv Kristova**, pričesnik odgovori **Amen**, a đakon mu
pruži rupčić i kalež koji, ako je zgodno, pričesnik svojim
rukama primakne k ustima. Držeći lijevom rukom rupčić is-
pod ustiju pričesnik pije malo iz kaleža pazeći da se ne pro-
lije što krvi i zatim odlazi; đakon rupčićem obriše vanjski
rub kaleža.

e) Ako ima onih koji će se pričestiti samo pod jednom prilikom, nakon što su pili iz kaleža svi koji su se htjeli pričestiti pod objema prilikama, đakon položi kalež na oltar. Misnik pak pričesti vjernike te se vrati k oltaru. On ili đakon uzmu što je preostalo krvi, a kalež se očisti po običaju.

245. Ako nema đakona ni drugog svećenika:

a) Misnik uzme tijelo i krv Gospodnju po običaju pazeći da u kaležu ostane dosta krvi za one koji će se pričestiti, a vanjski rub kaleža obriše rupčićem.

b) Zatim misnik stane gdje će moći najzgodnije pričešćivati i pojedinicima koji će se pričestiti pod objema prilikama dijeli tijelo kristovo po običaju. Svaki od njih pristupi, iskaže dužnu počast i primivši tijelo Gospodnje malo odstupi.

c) Kad su svi primili tijelo Gospodnje, misnik odloži piksidu na oltar a uzme kalež s rupčićem. Oni, koji će se pričestiti iz kaleža pojedinačno, opet pristupe k misniku i stoje pred njim. Misnik reče **Krv kristova**, pričesnik odgovori **Amen**, i misnik mu pruži kalež s rupčićem. Držeći lijevom rukom rupčić ispod ustiju pričesnik pije malo iz kaleža pazeći da se ne prolije što krvi i zatim odlazi. Misnik rupčićem obriše vanjski rub kaleža.

d) Nakon završene pričesti iz kaleža misnik ga položi na oltar i, ako ima onih koji će se pričestiti samo pod jednom prilikom, pričesti ih po običaju i zatim se vrati k oltaru, uzme što je preostalo krvi a kalež očisti po običaju.

2. Obred pričesti pod objema prilikama umakanjem

246. Ako je nazočan đakon ili pomaže drugi svećenik:

a) Misnik mu preda kalež s rupčićem, a sam uzme pliticu ili piksidu s hostijama; zatim se misnik i đakon postave gdje će vjernicima moći najzgodnije pružati pričest.

b) Pojedini pričesnici pristupaju, iskažu dužnu počast i stoje pred misnikom držeći pliticu ispod ustiju. Misnik umoči dio hostije i podigne je govoreći **Tijelo i krv Kristova**, pričesnik odgovori **Amen**, primi od misnika sveto tajstvo i nato odstupi.

c) Pričest ostalih koji će se pričestiti samo pod jednom prilikom, uzimanje krvi koja je preostala i čišćenje kaleža vrši se kako je gore rečeno.

247. Ako nema đakona ni drugog svećenika:

a) Nakon što krv Gospodnju misnik uzme piksidu ili pli-

ticu s hostijama između kažiprsta i srednjaka lijeve ruke a kalež između palca i kažiprsta iste ruke te se postavi gdje će moći najzgodnije dijeliti pričest.

b) Pojedini pričesnici pristupaju, iskažu dužnu počast i stoje pred misnikom držeći pliticu ispod ustiju. Misnik umoči dio hostije i podigne je govoreći **Tijelo i krv Kristova**, pričesnik odgovori **Amen**, primi od misnika svetotajstvo i odstupi.

c) Može se i kod najdonje stepenice oltara ili kod pregrade postaviti stolić, pokriti ga stolnjakom i tjelesnikom da misnik na nj položi kalež i tako lakše dijeli pričest.

d) Pričest ostalih koji će se pričestiti samo pod jednom prilikom, uzimanje krvi koja je preostala i čišćenje kaleža vrši se kako je gore rečeno.

3. Obred pričesti pod objema prilikama cjevčicom

248. I misnik se služi cjevčicom kod primanja krvi Gospodnje.

249. Ako je nazočan đakon ili pomaže drugi svećenik:

a) Kod pričesćivanja tijelom Gospodnjim obavlja se sve kako je rečeno gore pod br. 244 b) i c).

b) Zatim pričesnik pristupi k đakonu i stoji pred njim. Đakon reče **Krv Kristova**, a pričesnik odgovori **Amen** i od službenika primi cjevčicu, spusti je u kalež i srkne malo krvi. Zatim izvadi cjevčicu pazeći da se ne prolije što krvi, spusti cjevčicu u posudu s vodom, koju drži u rukama službenik stojeći kod đakona. Pričesnik srkne malo vode i tako opere cjevčicu te je odloži u posudu koju mu pruži službenik.

250. Ako nema đakona ni drugog svećenika, sam misnik pruža kalež pričesnicima na način kako je gore (br. 245) opisan za pričest iz kaleža, a službenik kod njega drži posudu s vodom za čišćenje cjevčice.

4. Obred pričesti pod objema prilikama žličicom

251. Ako je nazočan đakon ili pomaže drugi svećenik, taj lijevom rukom drži kalež i pojedinim pričesnicima, koji drže pliticu ispod ustiju, dijeli krv Gospodnju govoreći **Krv Kristova** i pazeći da žličica ne dotakne njihove usne ili jezik.

252. Ako nema đakona ni drugog svećenika, sam misnik, nakon što su svi, koji će se pričestiti pod objema prilikama, primili tijelo Gospodnje, pojedinima dijelili i krv Gospodnju.